EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 21.4.2022.
COM(2022) 173 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

par progresu, kas panākts Padomes Direktīvas 2009/71/Euratom, ar ko izveido Kopienas kodoliekārtu kodoldrošības pamatstruktūru un kas grozīta ar Direktīvu 2014/87/Euratom, īstenošanā

{SWD(2022) 107 final}

I. IEVADS

Padomes Direktīva 2009/71/Euratom, ar ko izveido Kopienas kodoliekārtu kodoldrošības pamatstruktūru[1], bija nozīmīgs pasākums virzībā uz juridiski saistoša kodoldrošības regulējuma izveidi Eiropas Savienībā.

Pēc 2011. gada Fukušimas kodolavārijas ES kodoldrošības tiesiskais regulējums tika pastiprināts, pieņemot *Padomes Direktīvu 2014/87/Euratom, ar kuru groza Direktīvu 2009/71/Euratom*[2] (2009. gada direktīva, kurā grozījumi izdarīti 2014. gadā, turpmāk tekstā "Direktīva") saskaņā ar Eiropadomes piešķirtajām pilnvarām[3]. Ar to tika konsolidēti esošie noteikumi un ieviestas jaunas prasības, koncentrējoties uz **regulatīvo neatkarību** un ES mēroga augsta līmeņa **kodoldrošības mērķi**, kas vērsts uz tālāk minēto:

- **kompetento regulatīvo iestāžu**[4] **pilnvaru un neatkarības** stiprināšana, piemēram, paredzot noteikumus par pietiekamiem cilvēkresursiem un finanšu resursiem vai interešu konfliktu novēršanu un atrisināšanu;
- **nelaimes gadījumu novēršana** un, ja tādi notiek, to seku mazināšana un **izvairīšanās no agrīnas un lielas radioaktīvo vielu noplūdes**.

Turklāt grozījumi attiecas arī uz šādiem aspektiem:

- **pārredzamības** palielināšana, sniedzot no pārvaldes iestādēm un licences turētājiem[5] iegūtu publisku informāciju par normāliem darbības apstākļiem, incidentiem un negadījumiem, kā arī uzlabojot sadarbību starp regulatoriem;
- iespēju nodrošināšana **sabiedrības līdzdalībai** lēmumu pieņemšanā saistībā ar kodoliekārtu licencēšanu;
- kodoldrošības mērķa īstenošana, izmantojot **padziļinātu aizsardzību** un pasākumus efektīvas **kodoldrošības kultūras** veicināšanai un uzlabošanai;
- **sākotnēja konkrētās iekārtas novērtējuma**, ko papildina ar **periodiskām drošuma pārbaudēm** (PDP), veikšana vismaz reizi desmit gados;
- īpašu prasību ieviešana **avāriju pārvaldībai** un **gatavībai ārkārtas situācijām kodoliekārtās un reaģēšanai uz tām** (*emergency preparedness and response, EP&R*);
- Eiropas sistēmas izveide **tematiskajai salīdzinošajai novērtēšanai** (TSN), ko veic vismaz reizi sešos gados.

Direktīvā tika noteikts, ka dalībvalstīm līdz 2020. gada 22. jūlijam ir jāiesniedz Komisijai valstu otrās un pēdējās kārtas ziņojumi. Visas dalībvalstis izpildīja šo pienākumu līdz

---

[1] OV L 172, 2.7.2009., 18.–22. lpp. Kodoldrošības direktīva tika pieņemta saskaņā ar *Euratom* līguma 3. nodaļu "Veselības aizsardzība un darba drošība", lai veicinātu darbinieku un sabiedrības veselības aizsardzību pret draudiem, ko rada jonizējošais starojums.

[2] Padomes Direktīva 2014/87/*Euratom* (2014. gada 8. jūlijs), ar kuru groza Direktīvu 2009/71/*Euratom*, ar ko izveido Kopienas kodoliekārtu kodoldrošības pamatstruktūru (OV L 219, 25.7.2014., 42.–52. lpp.).

[3] Eiropadomes secinājumi (2011. gada 24. un 25. marts), EUCO 10 1/11.

[4] Šajā ziņojumā: "regulatīvās iestādes" vai "regulatori".

[5] Šajā ziņojumā arī "licenciāti".

2020. gada beigām[6]. Šo otro progresa ziņojumu Padomei un Eiropas Parlamentam Komisija ir pieņēmusi saskaņā ar Direktīvas 9. panta 2. punktu.

Šajā otrajā progresa ziņojumā[7], kas sagatavots vairāk nekā desmit gadus pēc Fukušimas kodolavārijas, ir atzinīgi novērtēts dalībvalstu panāktais progress šīs direktīvas īstenošanā. Tāpat tajā ir identificētas jomas, kurās pakāpeniskās izmaiņas tiesiskajā regulējumā un praksē, kas paredzētas Direktīvā, vēl nav pilnībā īstenotas. Šajās jomās ir vēlams veikt turpmākus uzlabojumus, un šajā sakarā šajā ziņojumā ir sniegti vairāki dalībvalstīm adresēti apsvērumi (II un III sadaļa attiecīgi par kodoldrošības pārvaldību un kodoliekārtu drošību), kas izriet no labās prakses un problēmām, kuras identificētas izvērtējumā un atbilst Direktīvas tematiskajām jomām[8], pienācīgi ņemot vērā valstu īpatnības[9]. Ņemot vērā šos apsvērumus, ziņojumā ir sniegti īpaši galvenie ieteikumi (IV iedaļa par secinājumiem un turpmāko rīcību), kas paver iespējas turpmākai rīcībai ES līmenī, lai nepārtraukti uzlabotu kodoldrošību ES.

Šis ziņojums galvenokārt ir balstīts uz valstu 2020. gada ziņojumu novērtējumu, ko veica Komisijas dienesti. Tomēr, lai sniegtu plašu priekšstatu par kodoldrošību ES, šajā ziņojumā ir ņemti vērā arī papildu avoti, jo īpaši dalībvalstu veiktie pasākumi Direktīvas transponēšanas nolūkā; ES kodolspēkstaciju visaptverošā riska un drošības novērtējumu ("ES noturības testi") iznākums[10] un pirmās TSN iznākums[11]; starptautiskās salīdzinošās pārskatīšanas rezultāti; jautājumi, ko ES pilsoņi un citas ES iestādes izvirzījuši sūdzību, lūgumrakstu un jautājumu veidā; pasūtīto pētījumu rezultāti.

Šim ziņojumam ir pievienots Komisijas dienestu darba dokuments, kurā sniegti ziņojumā izmantotie dati. Tajā ir detalizētāk precizēti veiktie valstu pieeju tematiskie novērtējumi (kas apkopoti ziņojumā) un sniegts pārskats par to kodoliekārtu veidiem, par kurām ziņojušas dalībvalstis.

II. KODOLDROŠĪBAS PĀRVALDĪBA (Direktīvas 4., 5., 7. un 8. pants)

2.1. NORMATĪVĀ UN ORGANIZATORISKĀ SISTĒMA (4. pants)

Visās dalībvalstīs ir ieviestas **valsts sistēmas** to darbību veikšanai, kas ietilpst Direktīvas darbības jomā, turklāt šo sistēmu tvērums un detalizācijas pakāpe ievērojami atšķiras atkarībā no valstu kodolprofiliem.

Pārskatot **pienākumu sadali**, atklājas, ka, lai gan lielākajā daļā dalībvalstu kodoldrošības kompetence ir koncentrēta vienā regulatīvajā iestādē, dažās citās valstīs reglamentējošā pamatkompetence (noteikumu izstrāde, licencēšana, novērtēšana, pārbaude un izpilde) ir

---

6 https://ec.europa.eu/energy/topics/nuclear-energy/nuclear-safety_en.

7 Pirmais Komisijas progresa ziņojums par 2009. gada Direktīvas īstenošanu tika izdots 2015. gadā (COM/2015/0573 final).

8 Visā ziņojumā ir izmantota Kodoldrošības direktīvas (2009. gada Direktīva, kas grozīta 2014. gadā) konsolidētās versijas pantu numerācija.

9 Attiecībā uz dalībvalstīm, kurās nav kodoliekārtu, ņemot vērā to, ka Direktīvas 6., 8.a, 8.b, 8.c un 8.d panta transponēšanas un īstenošanas pienākumi uz tām neattiecas, informācija, kas attiecas uz minētajiem pantiem, ja tā tika brīvprātīgi iekļauta šo valstu ziņojumos, netika atspoguļota kopējā izvērtējumā.

10 http://www.ensreg.eu/EU-Stress-Tests.

11 https://www.ensreg.eu/eu-topical-peer-reviews

sadalīta starp vairākām struktūrvienībām. Turklāt regulatori strādā **saskaņoti** ar ministrijām un citām iestādēm, kā arī sadarbojas ar reģionālajām vai vietējām iestādēm. Tomēr dažos valstu ziņojumos nav pilnīgi skaidri atspoguļots kodoldrošības pienākumu sadalījums starp dažādām valsts iestādēm.

Dalībvalstīs ir izstrādātas **valsts kodoldrošības prasības** — vai nu atsevišķi, vai arī saistībā ar pretradiācijas aizsardzības noteikumiem. Vairumā gadījumu šīs prasības ir iestrādātas juridiski saistošos aktos, savukārt turpmākus, juridiski nesaistošus instrumentus (piem., ieteikumus, vadlīnijas) parasti izmanto, lai sniegtu papildu informāciju un īstenošanas norādījumus. Parasti šīs prasības attiecas uz visiem kodoliekārtu dzīves cikla posmiem, kā paredzēts Direktīvā.

Visās dalībvalstīs ir izveidotas **licencēšanas sistēmas** un kodoliekārtu ekspluatācija bez licences ir aizliegta. Licencēšana dažādās valstīs ir atšķirīga, un galvenās atšķirības attiecas uz regulatīvās iestādes lomu, kā arī uz to, kāda veida dokumenti ir nepieciešami, lai varētu iesniegt pieteikumu, un uz kādiem iekārtu dzīves cikla posmiem attiecas licence(-es). Ir aprakstītas arī procedūras, kas jāievēro, lai grozītu un atjaunotu licenci.

Dalībvalstīs ir ieviestas tādas **regulatīvās kontroles** sistēmas, kuru nepārtraukti veic regulatīvās iestādes un kuras atbalstam nosaka procedūras, stratēģijas, plānus un turpmākus pasākumus. Šo uzraudzību atbalsta **izpildes** mehānismi, kurus izmanto, lai novērstu identificētos pārkāpumus. Papildus regulatoriem var iesaistīt arī citas tiesībaizsardzības iestādes. Attiecībā uz sankcijām lielākā daļa dalībvalstu izmanto pakāpenisku pieeju, sākot no brīdinājuma izteikšanas līdz licences apturēšanai vai atsaukšanai vai pat naudas sodiem vai krimināl sankcijām atkarībā no pārkāpuma smaguma.

Apsvērumi

- *Ja Direktīvas prasību ieviešanā un izpildē ir iesaistītas vairākas iestādes, skaidra, racionalizēta un labi dokumentēta pienākumu sadale veicinātu skaidrību par uzdevumu sadali, lai izvairītos no jebkādiem izlaidumiem vai nepamatotas dublēšanās.*
- *Pastiprināta regulatīvo iestāžu sadarbība licencēšanas praksē, lai gan Direktīvā tas nav skaidri noteikts, varētu sniegt labumu visiem, identificējot iespējamās kopīgās iezīmes, lai veicinātu konsekvenci un resursu izmantošanu vislabākajā veidā.*

2.2. KOMPETENTA REGULATĪVĀ IESTĀDE (5. pants)

Lai varētu sasniegt augstu kodoldrošības līmeni, pamatprasība ir, lai tiktu izveidota spēcīga regulatīvā iestāde, kurai ir nodrošināta faktiska neatkarība no nevēlamas ietekmes tās regulatīvo lēmumu pieņemšanā. Direktīvā ir noteikts, ka regulatīvā neatkarība tiek nodrošināta, izmantojot funkcionālo nodalīšanu, ārēju norāžu neesību, stingrus un pārredzamus lēmumus, atbilstošus finanšu resursus un cilvēkresursus un izvairoties no interešu konfliktiem.

Regulatīvo iestāžu **juridiskais statuss un struktūra** dažādās dalībvalstīs ir atšķirīga, un ir identificētas trīs galvenās organizatoriskās shēmas, proti, regulatori kā neatkarīgas iestādes, kurām ir juridiskas personas statuss un ziņošanas kanāli valdībai/prezidentam/premjerministram; regulatori kā neatkarīgas iestādes, kuras pārrauga ministrija, kas nav saistīta ar kodolenerģijas veicināšanu vai izmantošanu; regulatori kā tādas ministrijas neatņemamas sastāvdaļas, kas nav saistīta ar kodolenerģijas veicināšanu vai izmantošanu, kuriem ir precīzas pilnvaras un skaidri pienākumi. No iepriekš minētā izriet, ka

dalībvalstis, kas izvēlējušās pirmo shēmu, ir saskatījušas priekšrocības, ko sniedz ne tikai **funkcionālā nodalīšana**, bet arī juridiskā nošķiršana no jebkuras citas valdības struktūras.

Norāžu neesība izriet vai nu no skaidriem aizliegumiem šajā nozīmē, vai arī netieši — no vispārējās regulējuma arhitektūras.

Normatīvo lēmumu pamatā ir kodoldrošības noteikumi, kuros iestrādātas gan starptautiskās un Eiropas prasības, gan arī ekspluatācijas pieredzē gūtās atziņas. Pārredzamību nodrošina, izmantojot plašu saziņas rīku klāstu, piemēram, tīmekļa vietnes, gada darbības pārskatus, ar drošību saistītu dokumentu publikācijas (piem., normatīvos lēmumus un pārbaudes ziņojumus), sociālos medijus, paziņojumus presei, sanāksmes ar ieinteresētajām personām, citstarp vietējām iestādēm, un sabiedriskās apspriešanas.

Attiecībā uz regulatoru **finanšu resursiem** ir identificēti divi galvenie finansēšanas modeļi, kas balstās vai nu uz valsts budžetu, vai arī uz kombināciju, kurā budžeta līdzekļus papildina radušos izmaksu atgūšana no operatoriem. Regulatoru iesaiste notiek galvenokārt vajadzību plānošanas posmā un saistībā ar piešķirtā budžeta autonomu izpildi. Lielākā daļa dalībvalstu paļaujas uz vispārējām valsts budžeta procedūrām. Dažkārt tiek norādītas papildu resursu pieprasīšanas iespējas vai elastīguma klauzulas. Dažos gadījumos tiek ziņots par budžeta izdevumu pārredzamību, publicējot gada pārskatus vai revīzijas secinājumus. Tomēr tikai dažās dalībvalstīs ir izstrādāti īpaši noteikumi, kuros paredzēts, ka ir jāpiešķir pietiekami finanšu resursi regulatīvo pienākumu izpildei. Tādēļ ir vajadzīgi turpmāki pasākumi saistībā ar šo jautājumu, lai nodrošinātu Direktīvas noteikumu rezultatīvu īstenošanu.

Kas attiecas uz regulatoru **cilvēkresursiem**, parasti regulatoriem ir galvenā loma, izvērtējot savas vajadzības un, ja nepieciešams, pieprasot papildu resursus. Attiecībā uz personāla kvalifikāciju varētu identificēt vairākas kopīgas tendences, piemēram, izglītības un kompetences nosacījumi, pieņemot darbā, sākotnēja apmācība jaunpienācējiem un nepārtraukta apmācība, apvienojot iekšējos un ārējos avotus. Parasti regulējošu lēmumu atbalstam tiek izmantoti ārēju ekspertu pakalpojumi. Vairākas dalībvalstis norāda uz grūtībām piesaistīt un saglabāt darbiniekus, lai to skaits būtu pietiekams un/vai tie būtu pietiekami kvalificēti. Tāpat kā attiecībā uz finanšu resursiem, arī šajā jautājumā prasības, ka regulatoriem būtu vajadzīgs personāls, kurā ir pietiekams skaits atbilstoši kvalificētu un apmācītu darbinieku, dažās dalībvalstīs varētu precizēt konkrētāk, un tāpēc to piemērošanai ir nepieciešami turpmāki pasākumi. Veicinot nodarbinātības nosacījumu pievilcību regulatīvajās iestādēs, varētu uzlabot situāciju saistībā ar tādu darbinieku pieņemšanu darbā un saglabāšanu, kuriem ir atbilstoša kvalifikācija un pieredze.

Dalībvalstīs parasti pastāv noteikumi par **interešu konfliktu** novēršanu un risināšanu, kas ir iekļauti vispārējos pamatpasākumos attiecībā uz visiem ierēdņiem. Lai gan daudzas dalībvalstis ir pieņēmušas konkrētākas prasības, kas piemērojamas regulatīvajām iestādēm, šo prasību juridiskais spēks un detalizācijas pakāpe ir atšķirīga. Īpašajos noteikumos bieži vien nav konkrēti aplūkotas situācijas, kad ir jāveic to darbinieku rotācija starp kodolrūpniecības nozari un regulatoriem, kuri veic izpildes pienākumus, kā arī ārēju ekspertu pakalpojumu izmantošanas aspekti.

Ar kodoldrošību saistītās **informācijas** izplatīšana, ko veic regulatīvās iestādes bez citu iestāžu atļaujas, ir vai nu skaidri noteikta valsts tiesību aktos, vai arī to var secināt no institucionālās struktūras.

Attiecībā uz galvenajiem **regulatīvajiem uzdevumiem** regulatori ir dažādā mērā iesaistīti valsts kodoldrošības prasību formulēšanā atkarībā no valsts tiesību sistēmas arhitektūras.

Regulatori ir atbildīgi par šo prasību īstenošanas uzraudzību uz vietas, izmantojot savas pilnvaras veikt regulatīvos novērtējumus un izpildes darbības.

Apsvērumi

- *Nosakot, ka regulatīvās iestādes ir neatkarīgas juridiskas personas, kas ir juridiski nošķirtas no citām publiskām vai privātām struktūrām, kur tas līdz šim vēl nav ieviests, tiktu sperts vēl viens solis virzībā uz regulatīvās neatkarības nostiprināšanu.*
- *Konkrētas tiesību normas, kas nosaka, ka regulatoru rīcībā ir jābūt pieejamiem atbilstošiem un īpaši šim mērķim paredzētiem finanšu resursiem un cilvēkresursiem (gan skaita, gan kvalifikācijas ziņā), nodrošinot atbalstu ar lietderīgiem mehānismiem, kritērijiem un procedūrām, uzlabotu to regulatīvās spējas. Šādus pasākumus varētu vēl vairāk pastiprināt ar elastības mehānismiem, kas ļautu regulatoriem saņemt papildu resursus papildu darba slodzes gadījumos vai tādu neparedzētu apstākļu dēļ kā, piemēram, ja ir jāreaģē uz notikumiem, kas saistīti ar kodoldrošību, vai ārkārtas situācijām, kas nav saistītas ar kodolenerģiju.*
- *Regulatīvo iestāžu pārredzamību un neatkarību veicinātu tas, ja tiktu noteiktas skaidras juridiskas prasības, ar ko definē nosacījumus, procedūras un iemeslus tādu personu iecelšanai amatā, atstādināšanai vai atlaišanai no amata, kuras regulatīvajās iestādēs veic izpildes pienākumus.*

  Varētu pārskatīt noteikumus par to, kā personas, kuras veic izpildes pienākumus, iecelt par pārstāvjiem licenciātu vadības vai uzraudzības struktūrvienībās. Turpinot izmantot šādas pieejas, būtu lietderīgi izstrādāt īpašu noteikumu kopumu par interešu konfliktiem.
- *Īpaši noteikumi par interešu konfliktiem un procedūras, kas pielāgotas regulatīvajām iestādēm, piemēram, risinot jautājumu par tādu darbinieku rotāciju starp kodolenerģijas nozari un regulatoriem (abos virzienos), kuri veic izpildes pienākumus, un par ārēju ekspertu pakalpojumu izmantošanu, palīdzētu stiprināt regulatoru autonomiju un pārskatatbildību lēmumu pieņemšanā.*

2.3. ZINĀTĪBA UN PRASMES KODOLDROŠĪBAS JOMĀ (7. pants)

Dalībvalstis nosaka **izglītības un apmācības** prasības, galvenokārt attiecībā uz regulatīvajām iestādēm un licenciātiem (citstarp līgumslēdzējiem un apakšuzņēmējiem), izmantojot iekšējas, valsts līmeņa un starptautiskas apmācības programmas. Šajā saistībā tiek aplūkots arī jautājums par *EP&R* uz vietas. Vairākas dalībvalstis uzsver problēmas, kas saistītas ar kodolenerģijas jomā pašlaik nodarbinātā darbaspēka novecošanu un došanos pensijā, kā arī grūtības pieņemt darbā jaunus darbiniekus. Tiek meklēti risinājumi šīs situācijas uzlabošanai, citstarp publiskā un privātā sektora partnerības un augstskolu mācību programmu izstrāde.

Apsvērums

- *Kodolenerģijas jomā nodarbinātā darbaspēka novecošanās kontekstā var minēt, ka saglabāt un nodot tālāk zināšanas par kodoldrošību palīdzētu tas, ja tiktu īstenota ilgtermiņa sistemātiska cilvēkresursu plānošana, kuras pamatā ir kodolprogrammas pašreizējo un nākotnes vajadzību izvērtējums un kuru papildinātu pasākumi jaunu talantu noturēšanai un piesaistīšanai, kā arī partnerības izglītības un apmācības jomā.*

2.4. PĀRREDZAMĪBA (8. pants)

Vairumā gadījumu dalībvalstis ir ieviesušas īpašus tiesību aktus, kas ļauj regulatīvajām iestādēm un licenciātiem izplatīt **ar kodoldrošību saistītu informāciju** un kas papildina vispārējos tiesību aktus par tiesībām uz brīvu piekļuvi informācijai.

Abas dalībnieku grupas izmanto plašu metožu klāstu, lai izplatītu informāciju gan **parastos ekspluatācijas apstākļos**, gan **incidentu vai avāriju** gadījumā, izmantojot valsts vienošanās, ko papildina starptautiski, reģionāli un divpusēji sadarbības nolīgumi.

Dažas regulatīvās iestādes iesaistās pastiprinātā **regulatīvā sadarbībā**, piemēram, pārrobežu mācībās, kopīgās pārbaudēs, personāla apmaiņā, savstarpējā ekspertu līdzdalībā valsts ārkārtas situāciju plānošanas mācībās, kopīgos mācību pasākumos.

Visās dalībvalstīs, kurās ir kodoliekārtas, ir ieviestas procedūras, kas paredzētas tam, lai **galvenajos licencēšanas posmos apspriestos ar sabiedrību**, jo īpaši par vietas izvēli, būvniecību un ekspluatācijas izbeigšanu. Tomēr šīs apspriešanās parasti notiek saistībā ar ES vides jomas tiesību aktiem par ietekmes uz vidi novērtējumiem[12] vai tādiem starptautiskajiem nolīgumiem vides jomā kā, piemēram, Espo konvencija[13] un Orhūsas konvencija[14]. Šāda situācija var radīt noteiktības trūkumu attiecībā uz to, vai ir aptverti visi būtiskie aspekti, kas saistīti ar drošību. Dažas dalībvalstis rīko īpašas ar kodoldrošību saistītas sabiedriskās apspriešanas, citstarp attiecībā uz būtiskām ekspluatācijas izmaiņām vai lēmumiem par ilgtermiņa ekspluatāciju.

Dalībvalstis ir izstrādājušas dažādas apspriešanās metodes, izmantojot, piemēram, paziņojumus presē ar aicinājumu sniegt atbildes skaidri noteiktos termiņos, netehniskus kopsavilkumus, atklātas uzklausīšanas, neatkarīgu ekspertu grupas, īpašas organizācijas, kas sniedz informāciju sabiedrībai un ziņojumus par to, kā sabiedrības komentāri tikuši ņemti vērā.

Apsvērumi

- *Ciešāka sadarbība starp regulatīvajām iestādēm, jo īpaši kaimiņvalstu iestādēm, organizējot arī regulāras kopīgas mācības, kas aptver informācijas apmaiņu un darbības pasākumus, vēl vairāk veicinātu regulatīvo pasākumu konsekvenci un saskaņotību, citstarp incidentu un avāriju gadījumā.*
- *Atsevišķa sabiedriskā apspriešana par kodoliekārtu licencēšanu no kodoldrošības viedokļa stiprinātu efektīvu sabiedrības līdzdalību kodoldrošības jautājumos.*

III. KODOLIEKĀRTU DROŠĪBA (Direktīvas 6., 8.a–8.e pants)

3.1. LICENCES TURĒTĀJI (6. pants)

Lai gan visas dalībvalstis, kurās ir kodoliekārtas, apstiprina, ka to valsts sistēmās **galvenā atbildība par kodoldrošību** ir piešķirta licenciātam, mazāk informācijas ir sniegts attiecībā

[12] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/92/ES (2011. gada 13. decembris) par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu, ar grozījumiem.

[13] Konvencija "Par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā".

[14] Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem.

uz licenciātu atbildību par to **līgumslēdzēju un apakšuzņēmēju** darbībām, kuru darbības varētu ietekmēt uzņēmuma kodoliekārtas kodoldrošību.

Dalībvalstīs, kurās ir kodoliekārtas, ir ieviesti dažādi procesi attiecībā uz licenciātiem nolūkā **regulāri novērtēt un nepārtraukti uzlabot drošību**, piemēram, sistemātiski pārbaudot un apkopjot ar drošību saistītās iekārtas, ieviešot desmit gadu PDP, sistemātiski izvērtējot notikumus, sniedzot atsauksmes par ekspluatācijas pieredzi, veicot regulatīvo pārskatīšanu un atbilstības uzraudzību. Padziļinātas aizsardzības principu piemērošana ir drošības demonstrācijas neatņemama sastāvdaļa. Dažos ziņojumos ir minēta arī Rietumeiropas Kodolregulatoru asociācijas (*WENRA*) atsauces līmeņu ieviešana, Eiropas salīdzinošās pārskatīšanas iznākumi (ES noturības testi un TSN) un starptautiskie salīdzinošie novērtējumi (piem., Pasaules Kodoloperatoru asociācijas (*WANO*) veiktais novērtējums, ilgtermiņa ekspluatācijas drošības aspektu (*Safety Aspects of Long Term Operation, SALTO*) novērtējums).

Vairākas dalībvalstis ir izstrādājušas licenciātiem adresētas reglamentējošas rokasgrāmatas vai norādes, kas aptver tādas saistītās tēmas kā iekārtas apstākļu pārbaude, komponentu novecošanas pārvaldība, PDP, varbūtības un determinēšanas drošības novērtējumi, konstrukcijas paplašināšanas nosacījumi, iekšējo un ārējo apdraudējumu izvērtējums, kā arī riski, kas saistīti ar aktīvās zonas bojājumu un radioaktīvo vielu noplūdi. Tomēr pastāv metodoloģiskas atšķirības.

Attiecībā uz licenciātu **finanšu resursiem un cilvēkresursiem** dalībvalstu pieņemtie pasākumi ir dažādi un ietver licenciātu finansiālās dzīvotspējas pārbaudes pirms licences piešķiršanas un regulāri pēc tam; drošībai būtisko funkciju un nepieciešamā izglītības un apmācības līmeņa definēšanu; īpašus licences nosacījumus gan attiecībā uz cilvēkresursiem, gan finanšu resursiem; prasības licenciātu pārvaldības sistēmām; personāla/organizācijas izmaiņu pārskatīšana, kas varētu ietekmēt drošību; prasības līgumslēdzējiem. Dažas dalībvalstis norādīja, ka tās veic finanšu resursu mērķiezīmēšanu, lai aptvertu visus iekārtas dzīves cikla posmus.

Apsvērumi

- *Nosakot skaidru definīciju attiecībā uz licenciātu atbildību par saistīto darbuzņēmēju un apakšuzņēmēju darbībām, tiktu sniegta skaidrība attiecībā uz pārskatatbildību un atbildību par drošību un tiktu uzlabota īstenošana uz vietas gadījumos, kad tā ietver līgumu slēgšanu.*
- *Regulatīvajām iestādēm būtu lietderīgi savstarpēji dalīties pieredzē par valsts praksi, veicot drošības novērtējumus un izstrādājot reglamentējošus norādījumus un instrukcijas, pamatojoties uz identificēto labo praksi.*
- *Informācijas un pieredzes apmaiņa starp regulatīvajām iestādēm par to, kādas pieejas tās īsteno, lai pārbaudītu licenciātu finanšu resursu pietiekamību, palīdzētu palielināt to novērtēšanas spējas attiecībā uz šo jautājumu.*

3.2. KODOLDROŠĪBAS MĒRĶIS UN TĀ ĪSTENOŠANA (8.a un 8.b pants)

Lai varētu īstenot kodoldrošības mērķi, ņemot vērā tehnisko progresu, kas panākts starptautiskā līmenī, pieņemot Starptautiskās Atomenerģijas aģentūras (SAEA) un *WENRA* noteikumus, un, reaģējot uz pieredzi, kas gūta Fukušimas kodolavārijā un veicot ES noturības testus, kodoliekārtas ir jāprojektē, jāizvieto, jābūvē, jānodod ekspluatācijā, jāekspluatē un

jādemontē tā, lai **novērstu avārijas un, ja tās notiek, lai mazinātu to sekas un izvairītos no agrīnas un lielas radioaktīvo vielu noplūdes**. Šis mērķis pilnībā attiecas uz visām jaunajām kodoliekārtām un ir jāizmanto kā atsauce esošajām kodoliekārtām, savlaicīgi ieviešot saprātīgi īstenojamus drošības uzlabojumus[15]. Gan regulatoru, gan licenciātu īstena **kodoldrošības kultūra** kopā ar padziļinātas aizsardzības piemērošanu ir būtiska, lai īstenotu drošības mērķi un tādējādi sasniegtu augstu kodoldrošības līmeni un panāktu tā nepārtrauktu uzlabošanu.

Kopumā dalībvalstis, kurās ir kodoliekārtas, ir augstā līmenī pieņēmušas prasības, kas atbilst kodoldrošības mērķim, atspoguļojot Direktīvas formulējumu. Tomēr dalībvalstu īstenošanas pieejas ir atšķirīgas un dažos gadījumos ieviešanu atbalsta sīkāk izstrādāti noteikumi un normatīvie norādījumi, kuros sniegta terminu kvantitatīvā interpretācija vai definēti normatīvie kritēriji to demonstrēšanai. Dažas valstis, jo īpaši tās, kas būvē jaunas kodolspēkstacijas, norāda, ka tās ir transponējušas nacionālajos noteikumos *WENRA* definētos jaunu kodolspēkstaciju drošības mērķus, kuros nepārprotami pausts aicinājums "praktiski novērst" kodola kušanas avārijas, kas izraisītu agrīnu vai lielu noplūdi.

Attiecībā uz negadījumu novēršanas interpretāciju un kvantitatīvo noteikšanu un izvairīšanos no agrīnas un lielas noplūdes pieejas ir atšķirīgas. Lai gan dažas valstis koncentrējas uz to, lai novērstu avāriju sekvences, kas izraisa agrīnas vai lielas noplūdes, citas norāda uz izrietošo radioaktīvo noplūžu novēršanu. Vēl citas valstis izmanto daudz agrākas praktiskās likvidēšanas koncepcijas versijas, kas galvenokārt attiecās uz agrīnām un lielām noplūdēm. Sakarā ar kvantitatīvo noteikšanu dažas dalībvalstis definē kritērijus attiecībā uz radioaktīvās emisijas robežvērtībām, savukārt citās ir nepieciešama analīze, lai pierādītu, ka ir ievēroti riska kritēriji un no tiem izrietošās radioloģiskās devas robežvērtības. No juridiskās pieejas viedokļa dažos gadījumos attiecīgie noteikumi, ar kuriem transponē kodoldrošības mērķi, ir iekļauti daudzos dažādos instrumentos, radot sadrumstalotību, kas ietekmē skaidrību un noteiktību par to, kā mērķis ir jāpiemēro valsts līmenī.

Saskaņā ar dalībvalstu ziņojumiem **jaunās paaudzes kodolreaktori**, kas pašlaik ir licencēti būvniecībai ES, ir projektēti ar spēcīgu drošības elementu kopumu, lai nepieļautu smagas avārijas un mazinātu to ietekmi, tādējādi izvairoties no ievērojamām radioaktīvo vielu noplūdēm.

Attiecībā uz vairāk nekā 100 **esošajiem kodolreaktoriem** dalībvalstis norāda, ka ir identificēti un īstenoti **saprātīgi īstenojami drošības uzlabojumi**, kā paredzēts Direktīvā[16]. Pasākumu piemēri ietver bunkurētu drošības sistēmu izmantošanu, pasīvos ūdeņraža rekombinatorus, filtrētu norobežošanas ventilāciju un avāriju pārvaldības procedūras. Papildu fiksētā un mobilā aprīkojuma izmantošana un procesuālie pasākumi, kuru pamatā ir ES noturības testa konstatējumi un neseno PDP rezultāti, ir vēl vairāk veicinājuši iekārtu noturību.

Dažas dalībvalstis skaidro, ka nav iespējams formulēt visaptverošus un nepārprotamus kritērijus ar mērķi noteikt samērīgus praktiskus drošības uzlabojumus un ka šādi uzlabojumi un to savlaicīgums ir jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi. Tikai dažas dalībvalstis ir izvēlējušās

[15] Direktīvā ir nošķirtas "jaunas" iekārtas (ar to saprot iekārtas, kurām būvatļauja pirmo reizi piešķirta pēc 2014. gada 14. augusta) un "esošas" iekārtas (ar to saprot iekārtas, kurām būvatļauja piešķirta pirms 2014. gada 14. augusta).

[16] Dažos gadījumos dalībvalstis ziņo, ka tās izmantojušas stingrāku pieeju, nekā paredzēts Direktīvā, pilnībā piemērojot kodoldrošības mērķi pat attiecībā uz esošajām iekārtām.

virzīties tālāk un izstrādāt detalizētākas normatīvās prasības vai norādījumus, bieži iekļaujot kvantitatīvus mērķus vai projektēšanas kritērijus. Tāpēc turpmākajā darbā vajadzētu izskatīt jautājumus par atšķirībām dalībvalstu pieejās drošības uzlabojumu īstenošanai un par sistemātiskāku pieeju izstrādē, lai novērtētu, kas ir praktiski iespējams.

Padziļināti aizsardzības pasākumi un ekstrēmu ārēju dabisku un neparedzētu, cilvēku izraisītu apdraudējumu ietekmes mazināšana tiek īstenota saskaņā ar SAEA un *WENRA* izstrādātajiem standartiem un vadlīnijām, izmantojot progresīvāku koncepciju, ko piemēro attiecībā uz jaunu reaktoru projektiem.

Dalībvalstis demonstrē apņemšanos attīstīt, stiprināt un uzraudzīt **drošības kultūru**, tādējādi atzīstot organizatorisko un cilvēka faktoru nozīmi kodoldrošībā. Parasti attiecīgās prasības ir sīki izklāstītas iekšējos procesuālajos dokumentos, ko atbalsta ar praktiskiem instrumentiem. Tomēr saistībā ar pārvaldības sistēmām ir identificēti mazāk detalizēti noteikumi attiecībā uz regulatīvajām iestādēm, jo dažos gadījumos sniegtā informācija attiecas tikai uz licenciātiem. Ir ieviesti skaidri iekšējās un ārējās drošības procesi, lai nodrošinātu uz drošību vērstu ekspluatācijas pieredzi un ziņošanu par drošībai nozīmīgiem notikumiem, ko papildina normatīvā uzraudzība un turpmāki pasākumi. Drošības kultūras pamatā ir arī izglītības un apmācības pasākumi.

Panāktais progress ES noturības testu īstenošanā pēc Fukušimas kodolavārijas

Apmēram 11 gadus pēc Fukušimas kodolavārijas vairākas dalībvalstis vēl nav ziņojušas par savu valsts rīcības plānu pabeigšanu turpmākai rīcībai pēc Fukušimas avārijas. Daži no procesā esošajiem pasākumiem ir saistīti ar būtiskiem drošības uzlabojumiem, kas attiecas, piemēram, uz avāriju vadības centru, papildu dzesēšanas darbībām, pārspiediena novēršanu aizsargapvalkā, avārijas elektroapgādi, seismisko nostiprināšanu, nostrādātās kodoldegvielas krātuvi. Attiecīgās dalībvalstis 2021. gada beigās ziņoja Eiropas Kodoldrošības jomas regulatoru grupai (*ENSREG*) par panākto progresu aktuālo jautājumu risināšanā. *ENSREG* 2022. gadā izdos stāvokļa ziņojumu.

Apsvērumi

- *Kodoldrošības mērķa konsekventu īstenošanu veicinātu regulatīvo iestāžu savstarpējās izpratnes palielināšana par metodēm, kā pierādīt, ka nenotiksagrīnas un lielas noplūdes, šajā nolūkā daloties dažādajās valstu pieejās, jo īpaši apmainoties ar informāciju par šādas pierādīšanas kvantitatīvām un kvalitatīvām pieejām, vispirms koncentrējoties uz radioloģiskās pieņemamības kritērijiem.*
- *Regulatīvo pieeju konsekvenci un pārredzamību stiprinātu pieredzes apmaiņa starp regulatīvajām iestādēm par līdzīgo un atšķirīgo kodoldrošības mērķa īstenošanas gadījumu analīzē, koncentrējoties uz lēmumu pieņemšanu, lai identificētu saprātīgi īstenojamus drošības uzlabojumus. Šajā apmaiņā varētu ņemt vērā valstu pieejas drošības uzlabojumu īstenošanai, reaģējot uz ES noturības testu rezultātiem.*
- *Regulatoru drošības kultūras uzlabošanu veicinātu konkrētu regulatīvo iestāžu vadības sistēmu izstrāde un formalizēšana līdztekus licenciātu sistēmām.*

3.3. SĀKOTNĒJIE NOVĒRTĒJUMI UN DROŠĪBAS PERIODISKA PĀRSKATĪŠANA (8.c pants)

Attiecībā uz **sākotnējo novērtējumu** lielākā daļa dalībvalstu informē par elementiem, kas ir jāiekļauj drošības novērtējuma ziņojumos, kuri ir saistīti ar būvniecības vai ekspluatācijas licences pieteikumu.

PDP ietvaros visas dalībvalstis, kurās ir kodoliekārtas, ziņo, ka reizi desmit gados tiek veiktas sistemātiskas pārbaudes, ņemot vērā jaunos/pārskatītos standartus un tehnikas un zinātnes attīstību. Dažas dalībvalstis sniedz piemērus par kodolspēkstaciju veiktajiem pasākumiem, citstarp padziļinātas aizsardzības pastiprināšanai. Lai gan bieži tiek minēti SAEA standartos noteiktie drošības faktori un *WENRA* atsauces līmeņi, ir sniegts tikai nedaudz informācijas par pārskatīšanas procesa metodiku un jo īpaši par to, kā drošības mērķis tiek izmantots kā atsauce, lai identificētu drošības uzlabojumus, citstarp ilgtermiņa ekspluatācijas kontekstā. Dažas dalībvalstis ziņo par pasākumiem, kas veikti attiecībā uz citām iekārtām, piemēram, pētniecības reaktoriem.

Apsvērums

- *Lai uzlabotu valsts procesu efektivitāti un palielinātu valstu pieeju savstarpējo konsekvenci, būtu noderīgi apmainīties ar informāciju starp regulatīvajām iestādēm par regulatīvo praksi, kas attiecas uz ik pēc desmit gadiem veicamās PDP darbības jomu un metodiku, un jo īpaši par to, kā sistemātiski tiek ņemts vērā kodoldrošības mērķis.*

3.4. GATAVĪBA ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀM KODOLIEKĀRTĀS UN REAĢĒŠANA UZ TĀM (6. panta e) punkts un 8.d pants)

Dalībvalstis uzsvēra, ka **kodoliekārtas *EP&R* procedūras**[17] attiecas uz visiem ekspluatācijas veidiem un avārijām. Pēc Fukušimas kodolavārijas tika ieviesti vairāki pasākumi attiecībā uz ārkārtas situācijām, piemēram, papildu jaudas tādu ārkārtēju dabas parādību pārvarēšanai, kas jo īpaši var izraisīt staciju energoapgādes un/vai dzesēšanas zudumu, protokolisavstarpējas palīdzības organizēšanai starp vienībām tajā pašā objektā vai ātrās reaģēšanas komandām. Tomēr ne visas dalībvalstis skaidri ziņo par to, kā tās risina situācijas, kuras vienlaikus ietekmē vairākas vienības, kas bija galvenā Fukušimas kodolavārijas kontekstā gūtā pieredze.

Valstis arī ziņo, ka attiecīgās iestādes regulāri pārbauda un verificē esošos kodoliekārtu ārkārtas situāciju plānus, kā arī to **koordināciju un atbilstību valsts ārpusobjektu *EP&R* pasākumiem**, lai nodrošinātu atbilstošassaskarnes, avārijas aprīkojuma piemērotību un tā dublēšanu, kā arī personāla kompetenci un reaģēšanas efektivitāti.

Apsvērums

- *Turpmākai objekta* EP&R *procedūru un pasākumu izstrādei, ņemot vērā objektus ar vairākām vienībām, būtu jāatbilst kādam tās pieredzes aspektam, kas gūta Fukušimas kodolavārijas kontekstā.*

3.5. SALĪDZINOŠĀ NOVĒRTĒŠANA (8.e pants)

Prasība ik pēc desmit gadiem aicināt veikt **starptautisku salīdzinošo pārskatīšanu par valsts sistēmu un regulatīvo iestādi** bija jāsāk piemērot no 2009. gada Direktīvas transponēšanas termiņa, t. i., no 2011. gada 22. jūlija, un tika panākta vienošanās īstenot to, izmantojot SAEA Integrētā regulējuma pārskatīšanas dienestu (*IRRS*), kuram Komisija sniedz finansiālu atbalstu. Desmit gadu periodā līdz 2021. gada 22. jūlijam visām dalībvalstīm būtu bijusi jāīsteno vismaz sākotnējā *IRRS* misija. Līdz 2022. gada martam visas dalībvalstis bija

[17] Kodoldrošības direktīva attiecas tikai uz pasākumiem, kas veicami uz vietas, savukārt Drošības pamatstandartu direktīva (Direktīva 2013/59/*Euratom*) attiecas uz pasākumiem gan objektā, gan ārpus tā. Šajā ziņojumā ir aptverti tikai aspekti objektā un to konsekvence un nepārtrauktība, risinot ārpusobjekta aspektus valsts līmenī.

uzņēmušas sākotnējo *IRRS* misiju, lai gan divas dalībvalstis Covid-19 pandēmijas dēļ atlika sākotnējās *IRRS* misijas attiecīgi no 2020. gada uz 2021. un 2022. gadu. Turklāt gandrīz visas dalībvalstis, izņemot trīs, ir organizējušas *IRRS* turpmākās misijas, kuras ieteicams veikt ne vēlāk kā četrus gadus pēc sākotnējās misijas. Lai gan salīdzinošās pārskatīšanas ziņojumi tiek sistemātiski publicēti SAEA tīmekļa vietnē, paziņošana par tiem Komisijai nenotiek konsekventi. Laikposmā no 2015. līdz 2019. gadam ES dalībvalstīs veikto 28 *IRRS* misiju rezultātā tika izstrādātas rekomendācijas un ieteikumi un apkopota labā prakse par tādām tēmām kā koordinācija un sadarbība starp iestādēm, regulatīvo iestāžu personāls un kompetence un regulatīvās iestādes vadības sistēmas izveide. Turpmākās misijas liecināja par labu progresu rekomendāciju un ieteikumu īstenošanā, kas demonstrē salīdzinošās pārskatīšanas pieejas nozīmi vispārējā kodoldrošības līmeņa paaugstināšanā.

Attiecībā uz **TSN** — *ENSREG* tika identificēts, ka kodolspēkstaciju un lielu pētniecības reaktoru novecošanas pārvaldība bija jautājums, par kuru tika veikta pirmā TSN 2017./2018. gadā. Šā uzdevuma īstenošanā piedalījās 16 ES dalībvalstis, kā arī Norvēģija, Šveice un Ukraina, un arī sabiedrībai bija iespēja piedalīties. *ENSREG* izstrādāja rīcības plānu[18], kurā izklāstīti nepieciešamie turpmākie pasākumi gan ES līmenī, gan atsevišķās dalībvalstīs. Attiecīgi dalībvalstis līdz 2019. gadam publicēja savus TSN valsts rīcības plānus, atjaunināja tos 2021. gadā, un panāktais progress tika aprakstīts *ENSREG* kopsavilkuma ziņojumā 2021. gada novembrī. Valstu rīcības plāni nākamo reizi jāatjaunina līdz 2023. gada beigām, bet *ENSREG* kopsavilkuma ziņojums — līdz 2024. gada maijam. TSN konstatējumi un ieteikumi attiecās uz licenciātu novecošanas pārvaldības programmām un jo īpaši novecošanās ietekmi uz reaktora korpusiem, elektrokabeļiem, segtiem cauruļvadiem un norobežojošām betona konstrukcijām.

ENSREG ir izvēlējusies, ka jautājums, kas ir jārisina 2. TSN, kura notiks 2023./2024. gadā, ir kodoliekārtu ugunsdrošība. Pilnvaras un tehniskās specifikācijas būtu jāpieņem 2022. gada pirmajā pusē.

Apsvērumi

- *Pamatojoties uz gūto pieredzi, var uzskatīt, ka salīdzinošās novērtēšanas efektivitāti stiprinātu TSN uzdevuma metodikas uzlabošana, veicinot tehnisko konstatējumu identificēšanas konsekvenci un sarežģītu ieteikumu formulēšana tā, lai tie atbilstu salīdzinošās novērtēšanas apsvērumiem.*
- *To dalībvalstu dalība TSN procesā, kurām nav attiecīgu iekārtu, ir būtiska, ņemot vērā to, ka kodoldrošība ir ES mēroga jautājums un tās ietekme nebeidzas pie valstu robežām.*

IV. SECINĀJUMI UN TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Komisija secina, ka kopumā Direktīvā noteiktie pienākumi tiek īstenoti labi, lai gan ir iespējami uzlabojumi, kā aprakstīts šā ziņojuma iepriekšējās sadaļās un apkopots tālāk.

Jūtams progress

Dalībvalstis ir uzlabojušas savus kodoldrošības likumdošanas, organizatoriskos un regulatīvos pasākumus, stiprinot kodoldrošības pārvaldību un īstenojot pasākumus, lai novērstu un mazinātu avārijas savās kodoliekārtās. Ir tikusi pastiprināta regulatīvo iestāžu neatkarība un

[18] HLG_p(2019-39)_163 *ENSREG* 1. TSN rīcības plāns.

pilnvaras. Tāpat arī ir tikusi uzlabota kodoldrošības jautājumu pārredzamība, kā tas atspoguļojās dalībvalstu informēšanas un sadarbības pasākumos.

Jauni reaktori ES ir jābūvē no stingrākiem konstrukcijas elementiem, kuru mērķis ir novērst smagas avārijas un mazināt to sekas, savukārt esošajās kodolspēkstacijās, kas veido lielāko daļu no kodoliekārtām, kuras darbojas ES, ir jāveic nepārtraukti drošības uzlabojumi, kā paredzēts Direktīvā. Uz kodoliekārtām valsts līmenī attiecas PDP, kuru mērķis ir novērtēt, pārbaudīt un uzlabot kodoldrošību visā to ekspluatācijas laikā.

Pirmā TSN, kas bija vērsta uz reaktoru novecošanas pārvaldību, apliecināja sadarbības priekšrocības, ko sniedz zināšanu un labas prakses apmaiņa. Dalībvalstis arī pauda apņemšanos aicināt veikt savu valsts sistēmu starptautisku salīdzinošo novērtēšanu.

Reaģējot uz Fukušimas kodolavārijā un ES noturības testos gūto pieredzi, dalībvalstis kopumā ir ieviesušas būtiskus drošības uzlabojumus. Tomēr aptuveni 10 gadus pēc Fukušimas kodolavārijas daļā dalībvalstu daži drošības uzlabojumi vēl nav pabeigti, tādēļ šie vēl neieviestie uzlabojumi būtu jāīsteno kā prioritāte.

<u>Turpmākie uzdevumi</u>

Lai gan, pateicoties Direktīvai, kodoldrošība dalībvalstīs ir uzlabojusies, Direktīvas piemērošanu joprojām var pilnveidot vairākās galvenajās jomās saskaņā ar šā ziņojuma II un III sadaļā sniegtajiem apsvērumiem.

Jo īpaši Direktīvas noteikumu augstais līmenis pieļauj interpretācijas iespējas, un tādēļ rodas dažādas regulatīvās pieejas nepieciešamo drošības uzlabojumu identificēšanā. Attiecībā uz kodoldrošību ES būtu noderīgi, ja kodoldrošības mērķis tiktu piemērots saskaņotāk, pamatojoties uz sistemātiskāku pieeju, lai novērtētu, kas ir saprātīgi īstenojams. Valstu pieeju savstarpējo konsekvenci un valsts procesu efektivitāti varētu uzlabot, saskaņotāk īstenojot drošības novērtējumus un jo īpaši PDP, citstarp ilgtermiņa ekspluatācijas kontekstā.

Pastāv arī iespējas vēl vairāk uzlabot kompetentās regulatīvās iestādes faktisko neatkarību no nevēlamas ietekmes tās regulatīvo lēmumu pieņemšanā, uzlabojot pašlaik spēkā esošo valsts pasākumu efektivitāti vairākās jomās, piemēram, tādās kā funkcionālā nodalīšana, finanšu resursi un cilvēkresursi un interešu konflikti. Varētu pastiprināt sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā saistībā ar attiecīgajiem kodoliekārtu dzīves cikla posmiem, kā arī būtu jāievieš oficiāli drošības kultūras noteikumi pārvaldības sistēmu dokumentācijā dažās regulatīvajās iestādēs. Jāpieliek arī turpmāki centieni, lai nodrošinātu ilgtspējību un zināšanu un prasmju pilnveidi kodoldrošības jomā.

<u>Ieteikumi turpmākai rīcībai ES līmenī</u>

Lai uzlabotu valstu pieeju efektivitāti un konsekvenci, dažus no ziņojuma II un III sadaļā izklāstītajiem apsvērumiem var atbalstīt ar koordinētāku un uz sadarbību vērstu rīcību ES līmenī, pamatojoties uz viedokļu un pieredzes strukturētu apmaiņu.

Tāpēc dalībvalstīm ir sniegti tālāk izklāstītie ieteikumi sadarbībai, lai izstrādātu kopīgas pieejas ES līmenī.

- **Palielināt regulatīvo iestāžu neatkarību no nevēlamas ietekmes to regulatīvo lēmumu pieņemšanā, izstrādājot kopīgu pamatprincipu kopumu, uz kura balstās būtiski elementi, piemēram:**

- **faktiska nošķiršana no jebkuras citas struktūras vai organizācijas, kas nodarbojas ar kodolenerģijas veicināšanu vai izmantošanu;**
- **īpaši un atbilstoši budžeta piešķīrumi;**
- **atbilstošs skaits darbinieku, kuriem ir kvalifikācija, pieredze un zināšanas, un zināšanu saglabāšana;**
- **interešu konfliktu novēršana un risināšana.**

- **Stiprināt licences turētāju spējas īstenot galveno atbildību par kodoldrošību, izstrādājot kopīgu pamatprincipu kopumu, uz kura balstās būtiski elementi, piemēram:**
  - **zināšanu saglabāšana un kvalificēta personāla piesaiste;**
  - **finanšu resursu pietiekamība;**
  - **darbuzņēmēju un apakšuzņēmēju darbības vadība.**
- **Veicināt un uzlabot īstenu kodoldrošības kultūru, apmainoties ar informāciju par valstu politiku un pasākumiem un izstrādājot paraugpraksi, jo īpaši attiecībā uz pašu regulatoru drošības kultūru un pārvaldības sistēmām.**
- **Stiprināt pārredzamību, izstrādājot pamatnostādnes par faktisku sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā saistībā ar attiecīgajiem kodoliekārtu dzīves cikla posmiem no kodoldrošības viedokļa.**
- **Atbalstīt kodoldrošības mērķa īstenošanu:**
  - **veidojot vienotu izpratni par pamatā esošo tehnisko bāzi un tās piemērošanu praksē, citstarp jo īpaši par īstenošanas pieejām, lai novērstu agrīnas un lielas radioaktīvās noplūdes, un noteikt saprātīgi īstenojamus drošības uzlabojumus esošajām iekārtām, kuras tiek arvien vairāk identificētas ilgtermiņa ekspluatācijas ietvaros;**
  - **uzlabojot saskaņotību drošības novērtējumu, jo īpaši PDP, īstenošanā, izstrādājot norādījumus par tvērumu un metodiku, un tam būtu arī jāattiecas uz kodoldrošības mērķa sistemātisku izmantošanu kā atsauci.**
- **Uzlabot TSN uzdevuma īstenošanas efektivitāti, stiprinot konsekvenci tehnisko konstatējumu identificēšanā un sarežģītāku ieteikumu izstrādē, lai reaģētu uz salīdzinošās pārskatīšanas apsvērumiem.**

Komisija *ENSREG* ietvaros uzklausīs dalībvalstu un to regulatīvo iestāžu, licenciātu, kā arī citu ieinteresēto personu, citstarp pilsoniskās sabiedrības, viedokļus, lai noteiktu konkrētus procesus un grafikus iepriekš izklāstīto ES līmeņa darbību uzsākšanai. Šīs sākotnējās apspriešanās rezultātā Komisija veicinās attiecīgo ieteikumu īstenošanu, citstarp organizējot seminārus, konferences, sanāksmes un pētījumus. Komisija šajā procesā ņems vērā Eiropas Parlamenta un Padomes viedokli.

Ņemot vērā jomas, kurās ir identificētas turpmākas darbības valsts un ES līmenī, dalībvalstis tiek aicinātas turpināt ziņot par Direktīvas īstenošanas progresu. Tas vēl vairāk uzlabotu iedzīvotāju izpratni par aktuālajiem kodoldrošības jautājumiem, palīdzētu sabiedrībai iesaistīties un līdzdarboties, kā arī palielinātu sabiedrības uzticēšanos licenciātu un valsts drošības iestāžu pienākumiem un darbībām.

Saskaņā ar ES labāka regulējuma[19] principiem Komisija ir paredzējusi noteiktā laikā veikt Direktīvas standarta izvērtējumu, lai izvērtētu, cik lielā mērā tā sekmīgi sasniedza savus mērķus un vai ir iespējams veikt turpmāku tiesiskā regulējuma reformu, lai uzlabotu Direktīvas efektivitāti, atbilstību vai saskaņotu piemērošanu, ņemot vērā arī panākto progresu, īstenojot šajā ziņojumā ierosinātās darbības.

[19] Sīkāk sk. Komisijas "Labāka regulējuma pamatnostādnēs": https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/planning-and-proposing-law/better-regulation-why-and-how/better-regulation-guidelines-and-toolbox_lv.